

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว โดยก่อนวิกฤตทางการเงินเอเชียเมื่อปี พ.ศ. 2540 หลายประเทศในภูมิภาคนี้รวมทั้งประเทศไทยได้ดำเนินกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นเป้าหมายเชิงปริมาณเป็นหลักโดยมีตลาดทุนเป็นกลไกหลักในการระดมเงินทุนมาใช้ในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เน้นในเรื่องของปริมาณเป็นหลักมักจะขาดองค์ประกอบสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเชิงคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งรวมถึงกรอบของการกำกับดูแลกิจการที่ดี จึงทำให้ตลาดทุนในหลายประเทศมีความเปราะบางต่อความผันผวนของตลาดการเงินโลก และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

สำหรับประเทศไทยการเกิดวิกฤตทางการเงินในปี พ.ศ. 2540 ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำลง สถาบันการเงินถูกปิดไปเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการมีความสามารถในการชำระหนี้ลดลง บางรายถึงขั้นล้มละลาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการบริหารงานและการกำกับดูแลกิจการที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนอย่างเพียงพอ และมีการให้สัตยาบันบอกเหตุเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขได้ทันเหตุการณ์ ซึ่งก็คือ การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หรือ บรรษัทภิบาล

แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีได้อยู่ในภาวะวิกฤติ การสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เนื่องจากแนวโน้มของตลาดโลกมีการเปิดเสรีและมีแนวคิดโลกาภิวัตน์ (Globalization) สูงขึ้น ทำให้ตลาดสินค้าและบริการมีการแข่งขันเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากคู่แข่งในประเทศหรือต่างประเทศ บริษัทต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องประเมินความเสี่ยง และลดต้นทุนในการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยและต้นทุนที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความสามารถ และต้นทุนในการระดมทุน หากผู้ลงทุนไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุนในประเทศหรือต่างประเทศขาดความมั่นใจในการกำกับดูแลกิจการของบริษัท โดยไม่มั่นใจว่าสิทธิและผลประโยชน์ของตนจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ผู้ลงทุนก็อาจไม่เลือกลงทุน หรือหากลงทุนก็ต้องการผลตอบแทนที่สูง ซึ่งจะทำให้บริษัทไม่สามารถแข่งขันได้ในที่สุด

สำหรับวิปฏิบัติที่ดีของการกำกับดูแลกิจการจะยึดถือภาวะผู้นำพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความโปร่งใส (Transparency) ความซื่อสัตย์ (Integrity) ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ (Accountability) และความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2544) เพื่อให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและเป็นรากฐานความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ในส่วนของตลาดทุนหลักการกำกับดูแลกิจการดังกล่าว จะช่วยให้บริษัทจดทะเบียนต่าง ๆ มีความตื่นตัวและปรับตัวให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสร้างความมั่นใจต่อการลงทุนของทั้งนักลงทุนไทยและต่างประเทศ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี และการเปิดเผยสารสนเทศที่สำคัญ ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจการลงทุน หรือต่อสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้น เพื่อให้ผู้ถือหุ้นและผู้สนใจลงทุนทั่วไป ได้ทราบข่าวสารที่สำคัญนั้นอย่างรวดเร็วเท่าเทียมกัน และคุณภาพเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2545 ตลาดหลักทรัพย์ฯ จึงได้ขอความร่วมมือจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ให้ปฏิบัติตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี ที่เรียกว่า "หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ" ซึ่งกำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์ฯ นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้จัดให้มีการมอบรางวัล SET AWARDS ประเภท Best Corporate Governance Report ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ให้กับบริษัทจดทะเบียนที่มีการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่อยู่ในเกณฑ์ดี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ มีการกำกับดูแลกิจการมากขึ้น ไม่เพียงแต่บริษัทเอกชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องต่าง ๆ กับตลาดทุน อาทิเช่น บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ตลอดจนองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ด้านการบริหารและกำกับดูแลตลาดทุน ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส อันจะเป็นพื้นฐานที่เกื้อหนุนให้ตลาดทุนมีโครงสร้างที่สมดุลเป็นแหล่งระดมทุนที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ

นอกจากนี้การกำกับดูแลกิจการที่ดียังมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของบริษัทเป็นอย่างยิ่ง โดยสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการไทย (IOD) ร่วมกับบริษัทแมคคินซีแอนด์คอมปะนี (McKinsey & Company) ได้ทำการสำรวจบริษัทจดทะเบียน 100 แห่ง พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับราคาหุ้นของบริษัท และผลการวิจัยของบริษัท ไทยเรตติ้งแอนด์อินฟอร์เมชันเซอร์วิส จำกัด ในปี พ.ศ. 2546 ยังพบว่า ผู้ลงทุนต่างประเทศยินดีจ่ายค่าหุ้นในอัตราที่สูง (Premium) ให้กับหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 26 ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการ

จะช่วยสื่อสารกันระหว่างผู้ถือหุ้น นักลงทุน กับบริษัทหรือฝ่ายบริหารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเสริมสร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย และยังสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และความรับผิดชอบต่อ รวมทั้งความสามารถในการแข่งขันของบริษัทได้อีกทางหนึ่งด้วย

การศึกษาถึงการจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานประจำปี เป็นการศึกษาลักษณะการเปิดเผยข้อมูลการกำกับดูแลกิจการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการตามหลักการกำกับดูแลกิจการว่ามีความสัมพันธ์ต่อการจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทหรือไม่ แล้วนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์นั้นไปสร้างเป็นตัวแบบเพื่อใช้ในการพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการ เพื่อให้ให้นักลงทุน นักวิเคราะห์ หรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ด้วยวิธีที่ประหยัดและสะดวก และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกิจการในตลาดทุนไทยให้เกิดความโปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในศึกษาถึงการจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานประจำปี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อสร้างตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานประจำปี
2. เพื่อทดสอบความสามารถในการพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของตัวแบบที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้จำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษามีขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การศึกษานี้จะใช้การกำกับดูแลกิจการที่เป็นการเปิดเผยข้อมูลตามแนวทางปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. การศึกษานี้ใช้ข้อมูลเฉพาะบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม SET 100 ระหว่างวันที่ 1 ก.ค. 2548 ถึง 31 ธ.ค. 2548
3. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาปรากฏตามข้อมูลที่ได้เปิดเผยในรายงานประจำปี พ.ศ. 2547 ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET 100

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษานี้ยังคงมีข้อจำกัดต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

1. การประเมินการเปิดเผยการกำกับดูแลกิจการ เป็นการประเมินในมุมมองของบุคคลภายนอก โดยใช้ข้อมูลที่มีการเปิดเผยปรากฏในรายงานประจำปี พ.ศ. 2547 เท่านั้น ไม่ได้ประเมินจากการปฏิบัติหรือใช้ข้อมูลภายในองค์กรในการประเมิน
2. จากข้อจำกัดทางสถิติที่ตัวแปรอิสระต้องมีการแจกแจงแบบปกติและเมตริกความสัมพันธ์ร่วมของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน ในการศึกษาพบว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยนี้ไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการนำไปใช้
3. เนื่องจากปี 2547 เป็นปีที่ตลาดหลักทรัพย์และหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มมีการประเมินผลการกำกับดูแลกิจการ จึงทำให้ข้อมูลที่ใช้ในวิเคราะห์และการตรวจสอบความถูกต้องของการพยากรณ์มีอย่างจำกัด

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแบบ (Model) หมายถึง สมการที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ในการพยากรณ์ การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการออกเป็น 2 ประเภท คือ การกำกับดูแลกิจการที่เข้าเกณฑ์ดี และการกำกับดูแลกิจการที่ยังไม่เข้าเกณฑ์ดี

โครงสร้าง หมายถึง ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบซึ่งสร้างให้มีกรอบงานที่บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของบริษัทอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น รวมทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียซึ่งขยายรวมไปถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่น

กรรมการอิสระ หมายถึง กรรมการที่ไม่ทำหน้าที่จัดการในบริษัทหรือบริษัทย่อย เป็นกรรมการที่เป็นอิสระจากฝ่ายจัดการและผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม และเป็นผู้ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจและอื่น ๆ กับบริษัท ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระ

คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับความไว้วางใจจากผู้ถือหุ้นให้มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดทิศทางของบริษัท กำกับดูแลและควบคุมให้ผู้บริหารระดับสูงของบริษัททำหน้าที่จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และด้วยความโปร่งใส

ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทและเป็นผู้ที่สามารถเรียกร้องสิทธิในผลการดำเนินงานนั้น ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้ให้เงินทุน (เช่น ธนาคาร) ลูกค้า คู่ค้า พนักงานทุกระดับ และชุมชนที่บริษัทตั้งอยู่ เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษา คาดว่าจะเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้นักลงทุน นักวิเคราะห์ หรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์ จำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทที่สนใจได้ ด้วยวิธีที่ประหยัดและสะดวก
2. เพื่อพัฒนาแนวความคิดการวัดระดับการกำกับดูแลกิจการในอนาคต

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เพื่อสร้างตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานประจำปี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาตัวแปรที่จะใช้ในการสร้างตัวแบบพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการในรายงานประจำปี พ.ศ. 2547 ของบริษัทจดทะเบียน SET 100 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นข้อมูลที่ใช้ในการสร้างตัวแบบ และข้อมูลการกำกับดูแลกิจการในรายงานประจำปี พ.ศ. 2548 ที่ได้รับรางวัล SET AWARDS ประเภท Best Corporate Governance Report สำหรับปี 2549 เป็นข้อมูลที่ใช้ในการทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ของตัวแบบ

4. นำข้อมูลตัวแปรที่เก็บได้ มาทำการประมวลผลเพื่อพัฒนาเป็นตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์การจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และคำนวณหาค่าของคะแนนซึ่งเป็นจุดแบ่งแยก (Cutoff Point) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มการกำกับดูแลกิจการ

5. ทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ของตัวแบบที่สร้างขึ้น โดยใช้ข้อมูลในรายงานประจำปี พ.ศ. 2548 ของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับรางวัล SET AWARDS ประเภท Best Corporate Governance Report สำหรับปี 2549 เป็นตัวทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าที่ได้จากผลลัพธ์จากการจำแนก (Classification Results) ซึ่งเป็นร้อยละของการพยากรณ์ถูกต้อง

1.8 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

เนื้อหาและผลการศึกษานำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงนิยามของการกำกับดูแลกิจการ แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ แนวคิดการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ เกณฑ์การให้รางวัล SET AWARD ประเภท Best Corporate Governance Report และบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิด เกณฑ์ในการจำแนกกลุ่ม ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย การทดสอบแบบจำลอง และการตั้งสมมติฐาน

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของบริษัทจดทะเบียนและการกำกับดูแลกิจการ ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก ผลการวิเคราะห์จำแนกประเภท และการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ กล่าวถึงการสรุปเนื้อหาสำคัญของการวิจัย และข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต